

نَقُولُ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ

في كتابي جوهري في بيان حسنات هذين الذين سئلوا
في كتابي جوهري في بيان حسنات هذين الذين سئلوا
في كتابي جوهري في بيان حسنات هذين الذين سئلوا

پیت نامو پ سندی

۱۰۰

يُوسُفُ بْنُ لِيْحَا

فصل

مشی یوکر اس تاجر کتب شکار

خروج سان چائی سار کیو

مصنف جی مولیٰ مسان

سال ۱۸۶۴ عیادت موجب رحمت کرامت و غیره

قصیدت -۱۲-

قصیدہ

مقدم عام پر ایس لاہور میں

نخن نقص عليڪ احسن القصص
ڏٺي تعاليٰ جي فضل ۽ احسان سان هنن ڏينهن سڳورن ۾ هي
ڪتاب پرتنامون سنڌي ٻوليءَ ۾ سائين ڏني محبت کان بي تاب
ٿي جوڙيل تنهن پرينءَ پياري جي پرتاب جو موهيل ابوالحسن شاه
عمروٽيءَ جو جوڙيل آهي. نالو تنهن ڪتاب جو هي آهي

پرت نامون سنڌي

يعني

يوسف زليخا

تنهن کي منشي پوڪرداس تاجر ڪتب شڪارپور
پنهجي خرچ سان ڇپائي تيار ڪيو، مصنف جي موڪل سان.
سال 1867 جي ائڪٽ موجب رجسٽر ڪرايو ويو.
دفعو ٻيو 1911 قيمت 0_12_0 (ٻارنهن آنا)
مفيد عام پريس لاهور مين ڇپيو.

(نوٽ) ابوالحسن شاه عمروٽي (صاحب ترجمۃ القرآن سائين سيد تاج محمود شاه عمروٽي (يا امروٽي) آهي. حسن سندن فرزند جو نالو هو، جيڪو نوجوانيءَ جي زماني ۾ (12 سالن جي عمر ۾) گذاري ويو هو، ان جي نسبت سان سندن ڪنيت ابوالحسن هئي. سندن خليفِي ۽ عزيز جي اولاد مان هڪڙو تمام پيارو سائين محمود شاه بخاري صاحب لاڙڪاڻي ڪاليج ۾ سنڌيءَ جو پروفيسر هو، جنهن سان 1971ع جي آخري مهينن ۾ منهنجون ملاقاتون رهيون. پاڻ ان وقت امروٽي صاحب تي ٽيسس لکي رهيا هئا جيڪو پوءِ سنڌ يونيورسٽيءَ ۾ ڊي فل جي ڊگريءَ لاءِ پيش ٿيو ۽ چيو به، ۽ مونکي به ڪتاب ڏسڻ جي سعادت نصيب ٿي ۽ وري تازو مارچ 2013ع جي آخري ڏينهن ۾ انٽرنيٽ تي اهو ڪتاب ڏٺو جنهن کي ورائي (archive.org) تي اپلوڊ upload ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪيم.)

(سیدی تاج محمود عمروٽي (يا امروٽي) صاحب هيءُ پرتنامون يا يوسف زليخا 1325 هجري (1904ع) ۾ لکي پورو ڪيو، جيڪو اول 1907ع ڌاري ڇپيو هوندو، هيءُ نسخو جيڪو اسان جي وڏن جي ڪتابن ۾ موجود هو ۽

اڃا تائين ڪي قدر سلامت رهيو آهي سو ٻيو ڇاپو هو جيڪو 1911ع ۾ ڇپيو. ڊاڪٽر محمود شاه صاحب بخاري لکيو آهي ته کيس پنجنون ڇاپو هٿ آيو جنهن جي ڇپجڻ جي تاريخ ڄاڻايل نه هئي، پر اهو ڄاڻايل هو ته سائينءَ جي سجاده نشين جي اجازت سان اهو ڪتاب ڇپيو، ان ڪري اندازو لڳائي سگهجي ٿو ته امروٽي صاحب جي وفات (1929) کان پوءِ، 1930ع واري اهو ڇاپو پڌرو ٿيو هوندو.

تورات شريف ۽ قرآن ڪريم ۾ يوسف عليه السلام جو قصو حضرت يوسف جي خوابن يا خواب ۽ ڀائرن جي حسد کان شروع ٿئي ٿو، ۽ ان قصي جي ترتيب مطابق سندن ڪوھ ۾ اچلجڻ، قافلي جي وارد جي مدد سان ڪوھ مان نڪرڻ ۽ سندن مصر ۾ وڪڻجڻ ۽ عزيز مصر جي گهرواريءَ وٽ پلجڻ ۽ زليخا جي مٿن موھجڻ ۽ قيد ۾ وڃڻ، ۽ مصر جي بادشاھ جي خواب جي تعبير ڪرڻ تي قيد مان آزاد ٿي مصر ملڪ جي خزانن جي مٿان عزيز (وڏو وزير يا سگهارو، ڌرتيءَ جي خزانن جو مقتدر اعليٰ) ٿيڻ ۽ قحط جي زماني ۾ ڪنعان مان ڀائرن جي مصر ۾ اناج وٺڻ لاءِ اچڻ ۽ يوسف عليه السلام جون ڪوششون ڪرڻ ته ڪيئن به ڪري ڀائرن کي ياد اچي ۽ نادم ۽ شرمسار ٿين ته يوسف ۽ سندس ڀاءُ (بنيامين) سان حسد جي ڪري ڪهڙي روش رکيائون، پر هنن جو نادم نه ٿيڻ ۽ يوسف کي نه سڃاڻڻ جو سلسلو ايسٽائن جاري رهڻ جيستائين سندن ۽ سندن خاندان (اهل) جي ضرر (مسڪينيءَ ۽ لاچاريءَ) جي ذڪر ٻڌڻ کان پوءِ يوسف عليه السلام خود ئي پاڻ سڃاڻائڻ ۽ خطائن جي درگزر ڪرڻ ۽ بخشڻ تي ٻڌل آهي.

پر ڀرتنامي جي توجه جو مرڪز ڀائرن جي حسد جي بدران زليخا جي مجازي
 عشق جي ڏاڪي کان عشق حقيقي جي منزل تي پهچڻ آهي. ۽ قصو شروع به
 حضرت يوسف ۽ حضرت زليخا جي پيدا ٿيڻ ۽ سندن خوابن سان ٿئي ٿو.
 زليخا پنهنجي ملڪ مغرب (مصر کان اولهه طرف وارن ملڪن ٿيونس، ليبيا يا
 مراکش مان ڪنهن ملڪ) جي بادشاهه طهمس جي شهزادي آهي جيڪا
 خواب ۾ هڪ حسين نوجوان کي ڏسي مٿس موهت ٿي وڃي ٿي. سندس ماءُ ۽
 دايون حيران آهن ته زليخا کي ڇا ٿيو آهي، پوءِ ڪنهن جي صلاح تي خواب ۾
 ايندڙ شخص کان پڇي ٿي ته تون ڪير آهين ۽ ڪٿي آهين ۽ توکي ڪيئن
 ڳولهيان. تنهن تي خواب ۾ ايندڙ شخص چوي ٿو ته آءُ مصر جو عزيز (وڏو وزير،
 چيف منسٽر يا پرائم منسٽر) آهيان. خواب ذريعي ان اطلاع ملڻ تي زليخا جو
 پيءُ ان وقت جي عزيز مصر ڏانهن نياپو موڪلي زليخا جي سڱ جي کيس آڇ
 ٿو ڪري ۽ عزيز مصر جي قبوليت تي زليخا کي مصر موڪليو وڃي ٿو، جتي
 زليخا پهريون ڀيرو عزيز مصر کي ڏسي حيران ٿئي ٿي ته هيءُ ته اهو ماڻهو نه هو
 جيڪو خواب ۾ ڏٺو هُئائين! جيڪي ڏسڻ ۾ آيو سو حقيقت جي برخلاف
 نڪتو. کيس خواب ۾ آيل جوان ڪيئن چيو ته هُو عزيز مصر آهي. بهرحال،
 پنهنجي نصيب تي صبر ڪري ٿي تان جو حضرت يوسف عليه السلام واقعتاً
 ٻانهي جي صورت ۾ وڪامجي عزيز مصر جي گهر ۾ داخل ٿي زليخا جي
 روبرو اچي بيهي ٿو. عزيز مصر پنهنجي گهر واريءَ کي چوي ٿو ته هن چوڪر
 کي سهڻي نموني سان پالجانءِ (اکرمي مٿواه)، سندس تعليم ۽ تربيت سُني
 ڪجانءِ، سندس ڪاٺ پيئڻ، رهڻ، پهرڻ، اُٺڻ ويهڻ، پڙهڻ، پُرجهڻ خاص شاهي
 درباري انداز ۾ ڪجانءِ. ٿي سگهي ٿو ته اسان کي هن مان (دنياوي ۽ آخرت

جو) نفعو ٿئي، ۽ ٿي سگهي ٿو ته اسين هن کي پُٽيلو ڪري پاليون! زليخا
 عليها السلام پاڻ هن چوڪر کان پندرهن سال وڌي هُئي، هيءُ اڃا ٻار هو جو
 پاڻ جوان هُئي! اها ڳالهه ڪيئن ٿي وئي! (بيءَ طرح ڏسجي ته حضرت خديجه
 (رضي الله تعاليٰ عنها) اسان جي نبي پاڪ صلي الله عليه وسلم کان پندهن
 سال وڌي هُئي ۽ شاديءَ جي آڇ اسان جي ماءُ سائڻ جي طرفان آئي جيڪا
 پاڻ قبول فرمايائون).

وري ڏسجي ته حضرت يعقوب عليه السلام ۽ حضرت زليخا عليها السلام جو هڪجهڙو
 آهي جو ٻئي مجازي عشق ۾ مبتلا آهن، ۽ ٻنهي جي عشق کي ڪوٺڻ وارا ”ضلال“ ٿا
 ڪوٺين. يعقوب عليه السلام تي اها تهمت سندس پنهنجا پٽ ڌرين ٿا، اها تهمت هو به پيرا
 ڌرين ٿا پهريون ڀيرو جو چون ٿا ته هو اسان ڏانهن نظر التفات ڪرڻ بدران رڳو يوسف عليه
 السلام تي توجه ٿو رکي حالانڪ اسين عمرين ۾ وڏا، تعداد ۾ وڏو جتو، ڪم ڪار
 ۾ مددگار ڪاٿو پٽ آهيون، پر بابا توجه يوسف ۽ سندس ڀاءُ بنيامين ڏي ٿو ڪري. (ان ابا نا في
 ضلال مين). (8) وري آخر ۾ جڏهن قاصد قميص کڻي قافلي سان گڏ مصر مان روانو ٿئي ٿو
 ۽ نبي الله ربح يوسف جو ذڪر ٿو ڪري ته پوڻا ڏوهڻا جيڪي ڪنعان ۾ ان وقت
 رهيل آهن سي چونس ٿا ته (قالوا تالله انڪ لفي ضلالڪ القدير) (95) بيشڪ تون اڃا تائين
 يوسف جي پراڻي مجازي عشق ۾ اڃا ڦاٿو پيو آهين. ابوجه آهين. پُل پراڻيءَ ۾ آهين.
 (عبدالڪريم قريشي پير واري صاحب جو ترجمو) (تون اڳين ويساري ۾ آهين) (تاج محمود
 امروٽي صاحب)

هوڏانهن زليخا جي مجازي عشق جو چرچو جڏهن مصر جي عورتن جي ڪنن تائين
 پهچي ٿو ته عورتون چون ٿيون ته (انا لئراها في ضلال مين). (30) اسين بيشڪ کيس ڀڌريءَ
 (گمراهيءَ، غلطيءَ، يا پُل ۾ ڏسون ٿيون). يعقوب عليه السلام جو عشق رت (اولاد) جي
 مجاز تي مودت ۽ رحمت تي ٻڌل آهي، ۽ سندس روحاني علم تي ته آل يعقوب تي اتمام
 نعمت هن جي وسيلي ٿيندي. زليخا جو عشق سُھڻي صورت تي ٻڌل آهي جو رب تعاليٰ

فرمايو ته (لقد خلق الانسان في احسن تقويم) .. (وَصَوَّرَكُمْ، فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ) (40.64)

هيءُ صورت جو موھ هو. پر عزيز مصر جي نظر منجھائس دنوي يا روحاني نفعي تي پئي، ج کيس پئيلي بنائڻ جو ارادو ڏيکار يائين، مصر جي عورتن جي نظر سندس ملڪوتي کرامت تي پئي جو کيس ڏسندي ئي هوش مان نڪري ويون ۽ حيرت مان پنهنجون آڱريون وڍي وڌائون، قيدي پائڻ جي نظر سندس محسنيت تي پئي جو ڏنائون ته سڀ ڪنهن سان چڱائي ٿو ڪري، مصر جي بادشاه جي نظر سندس تاويل الاحاديث جي علم، ۽ حفاظت ۽ امانت جي صلاحيت تي پئي جو کيس خاص پنهنجي لاءِ چونڊيائين.

تاج محمود صاحب کي سندس مرشد جو ڏسيل سبق ياد هو ته عشق حقيقي تي پهچڻ لاءِ عشق مجازي ضروري هو جو چيائون ته (الجاز قنطرة الحقيقت). الله جي عشق حقيقي تائين پهچڻ کان اڳ ضروري آهي ته نبي پاڪ جو مجازي عشق هجي، نبي پاڪ جي عشق تائين پهچڻ کان اڳ ضروري آهي ته اصحابن ۽ اهلييت جو عشق هجي، ان کان اڳ ضروري آهي ته مرشد جو عشق هجي.

یوسف زلیخا مولانا عبدالرحمن جامی

آغاز سخن

گلی از روضه‌ی جاوید بنمای
وزین گل عطرپرور کن دماغم !
به نعمت‌های خویش‌ام کن شناسا !
زبانم را ستایش پیشه گردان !
بر اقلیم سخن فیروزی‌ام بخش !
ز گنج دل زبان را کن گهر سنج !
معطر کن ز مشکم قاف تا قاف !
ز عطر نامہ را عنبرفشان کن !
وز آن نامہ بجز نامی نمانده‌ست
نمی‌یابم نوایی ز آن ترانہ
تھی‌خم‌ها رها کردند و رفتند
کہ باشد بر کف‌اش ز آن بادہ، جامی
ز صاف و دُرْد پیش آر آنچه داری !

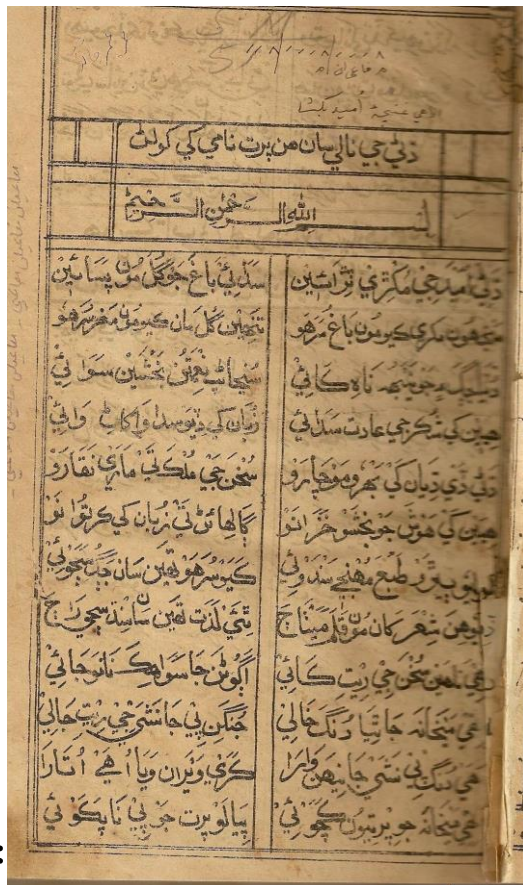
الہی غنچہ‌ی امید بگشای !
بخندان از لب آن غنچہ باغم !
درین محنت‌سرای بی مواسا
ضمیرم را سپاس اندیشہ گردان !
ز تقویم خرد بہروزی‌ام بخش !
دلی دادی ز گوہر گنج بر گنج
گشادی نافہ‌ی طبع مرا ناف
ز شعرم خامہ را شکرزبان کن !
سخن را خود سرانجامی نمانده‌ست
درین خمخانہ‌ی شیرین‌فسانہ
حریفان بادہ‌ها خوردند و رفتند
نبینم پختہ‌ی این بزم، خامی
بیا ساقی رها کن شرمساری !

پرتنامون مولانا تاج محمود عمروتي صاحب

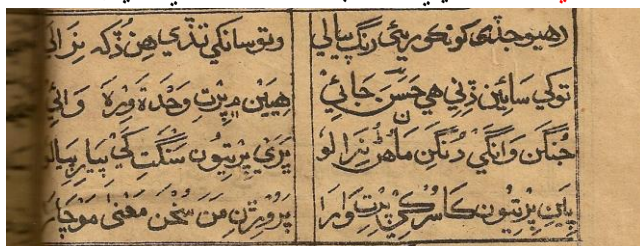
فصل پهريون

ڌڻيءَ جي نالي سان هن پرت نامي کي کولڻ

بسم الله الرحمن الرحيم

ڌڻي اُميد جي مُکڙي ٽڙائين سڌائي باغ جو گل مون ڀسائين
 منجهون مُکڙي (مُکڙيءَ) ڪيو مون باغ سَڙهو تنهن گل مان ڪيو مون مغز سَڙهو
 دُنيا جڳ ۾ جو نيڻهه ناه ڪائي سُنڃاڻپ نِعمنَ بخشين سَوائي
 هيئن کي شڪر جي عادت سڌائي زُبان کي ڏيو سڌا واکاڻ وائي.
 ڌڻي ڏي ڌيان کي بهرو موچارو سُخن جي مُلڪ تي ماري ڦارو.
 مَين کي هوش جو بخشو خزانو ڳالهائڻ تي زُبان کي ڪر تَوانو.
 کوليو پيڙو طبع منهنجي سندوئي ڪيو سَڙهو تَين سان جڳ سَڄوئي.
 ڏيو هن شِعَر کان مُون قَلَم ميناج تَئي لذت تَين سان سنڌ سَڄي راج.
 رهي ناهين سُخن جي ريت ڪائي اڳوڻن جا سَوَاهِڪَ نانو جائي.
 انهيءَ ميخانه جا ٿيا دُنگ خالي جُنڱن پي جا نشي جي ريت جالي.
 اُهي دُنگ پي نشي جا نينهن وارا ڪري ويران ويا اُهي اُٿارا.
 انهيءَ ميخانه جو پرتيون ڪَڇوئي پيالو پرت جو پي نا پڪوئي.
 رهيو جڏي **ڪونڪو** ريتي¹ رَنگُ پيالي وٽو سانڪي تڏي مَن ڏُڪ نِراي.

¹ هي ڪلمون مونکي اڃا چڱيءَ طرح سمجه ۾ نه آيو آهي ته ڪيئن پڙهجي، (رهيو جڏهن کون نڪوريءَ رنگ پيالي) يعني جڏهن کان پيالي ۾ رڳو ٻاهرئين رنگ کان سواءِ ٻي ڪا شئي ناهي رهي تڏهن کان مونکي هن نراي ڏُڪ (ڳڻيءَ) اچي ورتو آهي، ورايو يا قابو ڪيو آهي...

تو کي سائين ڏني هي حسنَ جائي هين ۾ پرت وَحْدَه وَرَه وائي.
جنگن وانگي ڏنگن مان هُنُ نرالو پري پرتيُون سَنگَت کي پيار پيالو.
پيَن پرتيُون ڪا سُرڪِي پرت وارا پروڙن مَن سُخَن معنيٰ موچارا.

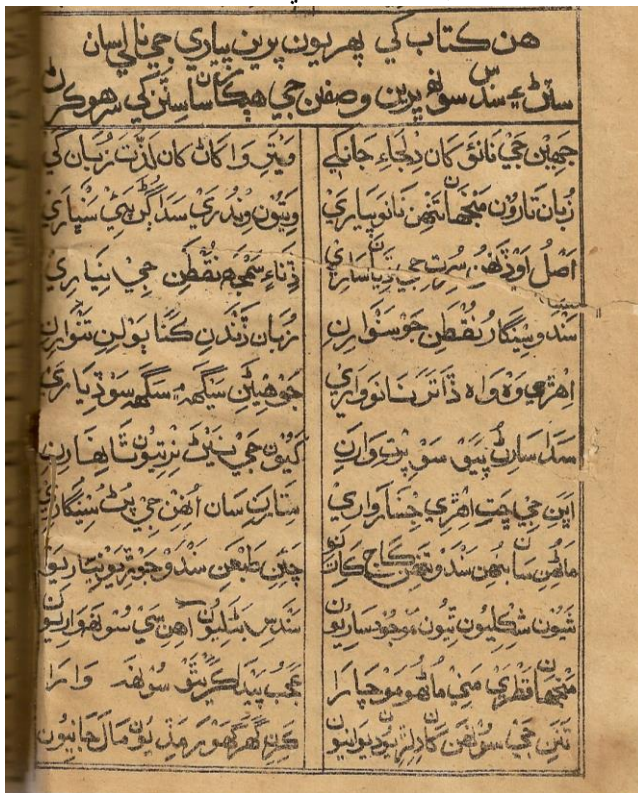
فصل

در حمد و ستايش

ثنائيش جوهر تيغ زبان هاست
نم از سرچشمه‌ی انعام او يافت
هزاران نکته‌ی باريک چون موی
زمین را زيب انجم ده به مردم
فراز چار ديوار عناصر
قيام آموز سرو جويباری
به پستی افکن هر خودپسندی
به طاعت‌گیر پيران ریاکار
رفیق روز در محنت‌گذاران
کند خار و سمن را آبياری
که ذره ذره از وی نوریاب است
اگر صد پی به پای وهم و ادراک،
ز حکمش ذره‌ای بیرون نیاییم

به نام آنکه نامش حرز جان هاست
زبان در کام، کام از نام او يافت
خرد را زو نموده دم به دم روی
فلک را انجم افروز از انجم
مرتب ساز سقف چرخ دایر
قصب باف عروسان بهاری
بلندی بخش هر همت بلندی
گناه آمرز رندان قدح خوار
انیس خلوت شبزنده داران
ز بحر لطف او ابر بهاری
وجودش آن فروزان آفتاب است
ز بام آسمان تا مرکز خاک
فرود آییم یا بالا شتابیم

پرت نامون امروڻي صاحب

**

هن ڪتاب کي پهريون ڀيرو پياري جي نالي سان سنڌ ۽ سندس سونه پرين وصفن
جي هُڪار سان سنڌ کي سُرهو ڪرڻ

**

جهين جي ناٿو ڪان دلچاءِ جان کي ويتر واکاڻ ڪان لذت زُبان کي.
زُبان تارون منجهان تنهن ناٿو پياري ويئون ونڌري سدا گڻ پئي ستپاري.
اصل اوڏهن سُرَت جي ڌيان ساري ڏٺاءِ سمجه قطن جي نياري.

سَندو سِينگارُ نُقَظَنَ جَو سَنوَارِنَ رُبانَ دَنَدَنَ ڪَنا ٻولَن تَنوَارِنَ.
 اِهڙي وَهَ واهَ ڏاتَرِ نانو واري جوهيڻ سِيگهه ۾ سگهه سوڏياري.
 سدا سارن پيو سو پرت وارن ڪيُون جي نيڻ نريئون ٿا ٺهاري.
 ائين جي چٽ اِهڙي جنسار واري ستارن سان اُنهن جي پُڻ سِينگاري
 ماڻهن سان بڻهن سندو تنهن ڪاڇ ڪاريو چئن طبعن سندو جوڙيو نياريو
 شيون شڪليون ٿيون موجود ساريون سندس بکليون آهن سي سونه واريون
 منجهان قطري مٺي ماڻهو موچارا عجب پيدا ڪري ٿو سونه وارا
 تنن جي سونهن کان دلڙيون ديوانيون ڪرن گهر گهور مڏيون مال جانئون
 منجهان ڏاڻي سڻا ساوا نِساري لکين ڏاڻا پڇائي ٿو ڏيکاري
 منجهان مُڪري عَجَبُ گلُ سو ٿڌائي ساون ٿامن منجهي سڀي سُھائي
 سايون سُھڻيون انگوريون به منجهارون ڄمائي سَرَوَجان سائين سَنواريون
 ڏئي توفيق ٿو هيئن فقيرن تري ۾ ٿو سڻي وڏون وڏيرن
 ڏوهن ڏاتارُ بَخِشُ ھارُ آھي ساري جڳ جو سچو ڏاتارُ آھي
 جاڳڻ وارن سندو غمناڪُ ھردُم ڏکين جو ڏينھن ۾ منٺارُ ھردُم
 مھر جي مينھن کان بادلُ وسائي سمن لالا صنوبرُ سڀ ڄمائي
 پَنورُ پُٺڪارُ تن تي لڪَ تَنوَارِنَ سِنجھي سُرهاڻ سِڪَ سڀني سان سارن
 سندس ٻاجھن جي ڪاڻن مان گھلي واءُ ڪري سَوَنو چمنُ سارو عَجَبُ ساءُ
 سدا واکاڻ وارن ساءُ سَرھو جيڪي ارها ٿي جو جيءُ اَرھو
 سورج کان پاڪُ پڌرو پاڻ پَرورُ ساري جڳ کي ڪيس روشن مُٽورُ
 سورج چنڊ کان ڪسي جي نُور سارو ڦري ٿي سو جھرو تن جو سو ڪارو
 اسان کي تنهن ڏني آھي حياتي حياتي مان سندس سڀ وصف جاتي
 لکين گُڻ ڪيترا پدم ڪيائِ ٻانھن کي ٻاجھ سان ڏاڻيون ڏنائِ
 توڙي آپ کان وٺي تاءُ تري خاڪَ ڊوڙائي ڏيان جي سياڻو سچي واڪَ
 سَوَا حُڪْمُون ذري تي ڪَل نہ پائي توڙي چنڊُ جان سو پنهنجي ڪپائي

پُروڙن کان پري فڪرئون وادارو جيڏي جهڙي ڪنان اصلون نيارو
 ڌيان جي سُرَت تي بي سُرَت تنهن ۾ سڀئي سياڻا آياڻا ڄاڻا تنهن ۾
 ڏمڙجي جي ڪري هڪل هڪوار ملڪه مَنجها، ڀُهون آپ ڄاڻا تڪرار
 رهن حيران پريشان ڄاڻا ڄاڻي سُرَت هرگز رهي تنهن ۾ نه ڪاڻي
 سندس درگاه ۾ چُپ تي جُڳائي ادب واري، هيئن جي ڌيان لائي
 جهن سائي ڌني هيءَ ڌيان ساري ادب سانجاءِ دل ۾ پرت واري
 اُهي هردم پرت لائي پروڙن هُون سارو چڏي واٽان سي ووڙن
 هُون هستي حسنَ لاهي سَچوئي پروڙج پرت سان منجهه جيءَ سوئي
 جيڪو جي کان آهي ويجهو پيارو مٿان تنهن جو ڪرين دل کان ويسارو

**

در اثبات واجب الوجود

ڪن مانند طفلان خاکبازی؟
 که بودت آشیان بیرون ازین کاخ
 چو دونان جغد این ویرانه گشتی؟
 بپر تا کنگر ایوان افلاک !
 ردای نور بر عالمفشانان
 به مقصد راه فیروزی گرفته
 یکی در غرب کشتی غرق کرده
 یکی را، شب شده هنگامه افروز
 یکی سر رشتهی دولت گسسته
 کزین جنبش ندانند آرمیدن
 همه تن رو شده، رو در که دارند
 ولیکن نقشبندی را نشایند
 به هر یک روی «هذا ربی» آری؟
 نوای «لا احب الاقلین» زن !
 رخ «وَجْهَتُ وجهی» بر یکی کن !
 یکی خواه و یکی خوان و یکی جوی !

دلا تا کی درین کاخ مجازی
 تویی آن دستپروور مرغ گستاخ
 چرا ز آن آشیان بیگانه گشتی؟
 بیفشان بال و پر ز آمیزش خاک
 ببین در رقص ارزق طیلسانان
 همه دور شباروزی گرفته
 یکی از غرب رو در شرق کرده
 شده گرم از یکی، هنگامه ی روز
 یکی حرف سعادت نقش بسته
 چنان گرم اند در منزل بریدن
 چه داند کس که چندین درچه کارند
 به هر دم تاز نقش می نمایند
 عنان تا کی به دست شک سپاری؟
 خلیل آسا در ملک یقین زن !
 کم هر وهم، ترک هر شکی کن !
 یکی دان و یکی بین و یکی گوی !

بر اثبات وجود او گواهی‌ست
 که باید نقش‌ها را نقشبندی
 نیاید بی‌قلمزن یک الف راست
 برون از قالب نیکو سرشتی
 که آن را دست دانائی سرشته‌ست
 ز حال خشت‌زن غافل نمائی
 به صانع چه نه‌ای مشغول‌خاطر؟
 قیاس کارگر از کار بردار !
 سر و کار تو جز با کارگر نیست
 وز او جو ختم کارت بر سعادت !

ز هر ذره بدو رویی و راهی‌ست
 بود نقش دل هر هوشمندی
 به لوحی گر هزاران حرف پیدا است
 درین ویرانه نتوان یافت خشتی
 به خشت از کلک انگشتان نوشته‌ست
 ز لوح خشت چون این حرف خوانی
 به عالم اینهمه مصنوع، ظاهر
 چو دیدی کار، رو در کارگر دار !
 دم آخر کز آن کس را گذر نیست
 بدو آر از همه روی ارادت !

**

پرين پياري جي هجڻ تي سچا دليل ڏيڻ ۽ سمجھ آڏو بيان ڪرڻ ۽ بي سمجھ لاءِ
 ڀرت جي پُرجه ڏيڻ

**

هيان هن ماڳ ۾ رڳو هوشيارِي
 ٻارن وانگي نه ڪر تون ڪيڏڪاري
 اصل آهين پڪي پرڏيه وارو
 هيو تنهنجو آتي ويهڪ واهيرو.
 مٿان اهو وسارين تون واهيرو
 ڇهن جان تون ڪرين ويران آڪيرو
 چنڊي پر پانهجا اڏري اوڏاهين
 وڃي اُن ماڳ جا پس هنڌ جائين
 جاتون آئين، وري اڏري اُتيئي
 پهچ پرتيون ڇڏي سانگا سڀئي
 منو سو ماڳ آهي جت هڪائي
 بيائيءَ کان پئي توکي جدائي

چڏي بيائي ڏيئون ڏس ڏيڏه پائي
ساري سنسار ڏي دل سان چٽائي
ايهي اپ ايترا جنسار وارا
سورج چنڊ نڪت تنهن ۾ سوتا را
هڪن اوپر کان اولهه ڏانهن ڊوڙن
بيا اوپر پيا چنڊ کي پٽوڙن
هڪن کان ڏينهن جي ڏس سوجھرائي
پن کان رات جي رونق سوائي
اهڙا تڪڙا سڀئي لهن اُپرن
پلڪ هڪڙي نٿا ڪا دير دم ڪن
ايهي سڀ ايترا چالاڪ ڄاڻي
لهن اُپرن مٿون نهنجي سدائي
سدا اهڙا نظر نيٺن اچن ٿا
چٽيندڙ تي مڙهي ڏس ڏين ٿا
اهڙي ڪلٽار جي قدرت ڏسي تون
ساري سنسار جڳ واري پسي تون
اڃان بي پڪ نه توکي آه ڪائي
پن ڏي آسرا توکي بيائي
خليل (؟) الله جا سارا چني چڏ
ڏيئي ڏي خيال تون دلجوئي ڳڏ
خلل خطرا سڀئي دلجا وڃائي
هڪو هڪ سائو رک تون ڌيان لائي
هڪو ڏس، ڄاڻ، هڪ جي ڏي گواهي
هڪو گهر، سد، چڏي دل جي بيائي

سڀئي وَلِيُون وَڻُون وَڻَ پَهَنَ سارا
 توکي هڪَ تي ڏينَ ٿا ڏسَ اِشارا
 سياڻنَ جي سڄي پڌري هيءَ وائي
 چڻيندَ ڙ تي ڏئي چٽُ ٿو گواهي
 چٽا چٽَ گلَ نمونا جنهن تي چٽيا
 چڻيندَ ڙ ريءَ ڪڏهن سي ڪينَ سڀيا
 جيڪا وَڻَ پئي اچي پڌري ڏسڻ ۾
 بڻائيندَ ڙ هٿان آئي بڻ ۾
 جڏهن اهڙي طرحَ سڀڪي سڃاڻي
 ڏٺي ڏي ڪينَ ٿو تون ڌيانَ آڻي
 سڄو سَنَسارَ ٿو جڳ جو سُهاڻي
 ڏسي سارنَ سڌا سائينَ جڳائي
 چڙهي سنسارَ رکُ تون سُرَتَ ساري
 انهيءَ ڪلارَ ڏي جنهن هيءَ سنواري
 اوڙڪِ اوڏو ٿيڻَ توکي جڳائي
 مٺي ڏاتار اڳئون ڪندُ نوائي
 لڄي ٿيندين ڏسي پرڪارَ سارا
 اڳي تنهن کان چڙهي تون واجهه وارا
 اوڏنهن ڪرُ مُهڙَ دل جو تون سياڻا
 حَسَنَ آهي مٺا تهنڪي سڀياڻا

**

**

هيٺائي جي هٿن کي پرين پياري جي درگاه ۾ حاجات وارن سان گڏجي دعا گهرڻ

ڏٺي آجا هواسُون کان حَيَاتِي
 نڪو هو ڪو اسان کي پيُوماتي
 نه هُون مان ڏٺي هُون اسان کي
 دنيا جي ڇاهه منجهه ڪيئي قيد سان کي
 اسان کي بي سگهائيءَ کان ڇڏايو
 آياڻپ کان سُجاڻپ ڏانهن پُڄايو
 اسان تي تو ڇڏو قرآن لاءِ تو
 مناعون اَمَر سڀ تنهن ۾ ڪيا تو
 مَنائين ۽ چڱائين ۾ رَلياسُون
 ڪڏهن هيڏي ڪڏهن هوڏي هلياسُون
 تنهنجي فرمان تي سان گهٽ رهياسُون
 مَناعُن ۾ سدا مُحڪم ٿياسُون
 تڏهن بي ڪينَ ٻاجهن کان گهٽايو
 سڌو رستو هدايت جو ڏيکاريو
 جيتوڻيڪي ڇڏو رستو کليل آه
 سڏن کان جڙ اسانجو پُڻ مُنجهيل آه
 اهڙي ويدَن ڪنان درمون دانهان
 راتيان ڏينهان ڪيان فرياد آهان
 نندوري نفس جي ساري سڏن کان
 ڇڏايو مون ڪمن ڪو جهن مَدَن کان
 چڱن عملن سندي توفيق طاعت
 سنئين رستي اُتي بخشو هدايت.
 فَبَر سڪرات محشر ماڳ ويلهي
 ڏيارين يادِ مُون ڪلمون سويلي.

اصل توتي سارو ننگُ هنَ نماڻي
ڪريو ڪرمُون مٺا احسانَ اڻاڻي.

حَسَنُ پرتو اٿو هرَ حال سائين
ڀلا ڪر ڀالُ پنهنجو ڀالُ سائين.

**

ٿورو؟- ناٿو پنهنجي مڊاين ۽ هر طرح جي هيٺاين کي پرين پياري جي درگاه ۾ عاجزي ڪرڻ
۽ سندس ٻاجهن جو بيان ڪرڻ

**

ڌڻي دلِ جاءِ مونِ دلِ ذڪرُ ٿنهنجو
اٿم مننارِ هر دمِ فڪرُ ٿنهنجو.
نگا تاري ٿنهنجو سارڻُ سدائي
وندُرُ منهنجي رهي بلڪل اهائي.
راتيان ڏينهان جهڙو جهوري اهائي
رهين راضي ڌڻي هر دمِ سدائي.
سارو اسباب منهنجو تو ٻڌايو
پنهنجي تو ٻاجه سان موني ٺايو.
اڻاڻي مون ٺاڻي سرتِ ساري
ڌڻي تو ٻاجه سان اهڙي ناري.
جهن سان مون هڪو توکي سڃاتو
ڌڻي واحدُ ٺاهڻ هارُ ڄاتو.
مرڻ ويلي تاءِ بخشو هيءَ نماڻي
اهو سارڻُ پنهنجو اُڀلي اڻاڻي
سڃاڻپ سان سدائي مون گذاريان

ٺٺنهنجو نالو وٺيون سِڪَ ساڻ ساريان
 گهڙي دَمَ ڪاٺڪا واندو نه تنهن کان
 ٿياسون ڪينڪي اصلي انهن کان
 خطائون جي هٿائون مون ٿيون هن
 ڪيو معافي جيڪي مون کان پئون هن
 تهاڻ ربي ڪونه بخشهار مُهنجو
 سباجهو سچ منو ڏاتار منهنجو.
 هتي هُتهن منهنجو ضامن ڪَمَن جو
 اصل ايمان ساري جان تَن جو
 پنهنجي در تي پيا هر دم نوايو
 اهو نورُ ڪيو هر دم سوايو
 پنهنجي محبت ڏيو جندُ جان تَن ۾
 وجهو مون ذوق پنهنجو خاص مَن ۾
 منهنجي دل ۾ ڏيو پي درد پنهنجو
 سوا پي درد پنهنجي ڏي نه ڪنهنجو
 ڪوڙن حيلن وڃي عمر (آ) ه وڃائي
 شرمساري بنان ڪجهه هت نه آئي.
 جاڪي جيان سڄڻ ساريان سدائي
 وٺيون نالو نسنڱ گهاريان سدائي
 ڏيان سڪ ۾ سڄڻ ٺٺنهنجي مٺا ساهُ
 تنهنجي نالي مٿان گهوري ان مون وه واه
 پري ڪلمون لڏيان مون هٿان هيڪر
 شفاعت جو لهان بهرو پيغمبر.
 حَسَنَ جو سوال ايهو آه هن حال

ڪيو مقبول ٻاجهون شال في الحال.

**

ٻنهي جهانن جي سردار مڙن مرسلن جي مهدار جي ساراه بيان ڪرڻ

**

منو نالو محمد ﷺ مير وارو
ازل ۾ جڏ قلم تنهن کي سنواريو
منجهان ميمن محبت مولا (موه) تنهن هار
ڪيو نالي سندو سينگار جنسار
حقاني جي سندو تنهن ويس سارو
پهرايو ڀرت مان نوري نيارو
سنواريو دين جو تنهن دال ڏيئي
پيون قدم ڪري جانين سڀ ڪيئي
اهڙي سينگار سان تنهن جوڙ ساري
ٿي نروار نالي جي نظاري
چڻ ڪندي دنيا جو جڳ سڄوئي
ٿيو سڀ سو جهرو نالي سندوئي
دليون سڀ دين وارن جون سڄي ڏيهه
نوائي سر چمن پيرن سندي ڪيهه
جهن نالو منو ٿيو سا وارو
جسو اصلي تهن نوري نيارو
منو نالو سندس سهڻو ونون جڏ
زبان چنڊ جان جانڪي لذت ٿي تڏ
سڳورو ٿيو منجهي اولاد آدم
ڌڻي لاڻو ڏهارن جو سڄو غم

ڌڻي سردار ساري مُرسلن تي
 سڳورو ڪيو ماڻهن ملڪن جنن تي
 جڏهن آدم قدم ماريو هون ۾
 پيو پرتو سندن تنهنجي جيڻ ۾
 سندن تنهن سوهن جي هڪار ساري
 اتي پيڙي ڇي سانوح واري
 خليل الله تي هڪار سائي
 گهلي ڪيائ باهه ڪي پڻ باغ جائي
 ڏيڻ وارو ٿيو عيسيٰ وڌائي
 اچڻ واري سندن واري جي جائي
 ٿيو يوسف مصر ۾ مان وارو
 تنهن جي شان کان تنهن شان وارو
 منجهي وادي مني محبوب جي ڪاڻ
 ٿيو ڏاڇي سندو صالح سوسرواڻ
 موسيٰ مهرئون سندن سومان پاتو
 لڳو هو وڃر سان تنهن نينهن پاتو
 ڌڻي ايڏي ڏني تنهن کي وڌائي
 سِرَت جي سمجهه کان ٻاهر اهائي
 جنهن کي پاڻ تنهن ڌاتر ساراهيو
 پڇي اُتھن نه ڪنهنجو ڌيان رايو
 اشارو جڏ ڪيو سهڻي آين ڏانهن
 پيو چند چيرجي آگر سندن کان
 ڪڏهن پاڇو پرين ٻن نه پيوئي
 هيو سونور سارو سوجھروئي

تنهنجي سوجهري هيٺون ٻئي جڳ
 رڪي ڌاٽر مٿن لولاڪ جي پڳ
 ٿيو پڳدار مُرڪنهار مُرسل
 چڏيندو ڪينڪي ڏوهن گهڙي پل
 منجهي دوزخ جنهنجو تاءُ ڏاڍو
 ڪندو شافع شفاعت سيگهه ڪاڍو
 سندس سهڻا پيارا يار گوهر
 ابوبڪر و عمر عثمان حيدر
 جنهن جڳ ۾ اوڀر اولهه گهमाيو
 سندس هن دين جو هو ڪو گهमाيو
 انهن جي درد سان دلڙي حسن جي
 هُجي آباد ٿاڪي جان تن جي
 سدا سائي ڏني سڪ ساهه جائي
 هُجي هر دم انهن جي وات وائي

**

مني منار اڙين جي آڌار جي معراج جو بيان

هُئي هڪ رات سارو سوجهرو نور
 اونداهيءَ جو لٿو جڳ جي مٿان سور
 ائين ڪي پڻ هيو ڌاٽر سنواريو
 چنڊائيءَ جو منجهائن وقت واريو
 هُئي ساري پلي پريات توڙي
 ڌاٽر پرين ڪارڻ سا رات جوڙي
 سينگاريس بهشت جا سڀ مهل ماڙيون

ٿيا دوزخ سندا در بند تاڙيون
 ملائڪ پڻ منجهي واکاڻ شاغل
 گهڙي تنهن کان واندو وير غافل
 سين تسيح جون هر دم پڪارون
 اپن ۾ غلغلو تن جو تنوارون
 اچڻ ڪارڻ پرين جي پڻ سنواريو
 سارو ملڪوت سو مهرون نيارو
 ٿيو فرمان پڻ جبريل في الحال
 سنجي سواري بهشتي ني تون بر حال
 وني وڃ تون محمد مير ڏاهون
 اپن کان لهه وڃي ٻنھ جي مٿائون
 چاڙهي تنهن تي ڪنجڪ پڪڙين پرين جي
 ڪرائي سير تون ساري اپن جي
 وني اچ مير مرسل کي هيٺاهون
 عرش اعليٰ اتي هڪدم مٿاهون
 جڏهن جبريل پهتو حڪم جائي
 سنجي سواري ڪيائين ڍل نه ڪائي
 اچي آڏو پرين پڻ ڪيائين
 ادب سان اُت وني پيهي رهيا
 سٿا سپرين هيا گهر اُمهاني
 مڪي جو مير سو محبوب جاني
 ادب سان ملڪ مرسل کي جڳايو
 سنيھو سڪ سندنو سڄڻ سٿايو
 ٻڌي سرھو ٿيو سڪ جو سنيھو

با بهيو پرت من مِ مير موهيو

چڙهي گهوڙي تيو گوهر روانو
لثوبيت المقدس مِ يگانو
اتي مڙئي پيغمبر تيا جماعت
سپن سائڻ پڙهي ورتي سعادت
اتاهون تيا اين ڏاهون روانا
سجڻ ساءِ ۽ منا محبوب دانا
پهرين اپ کي وڃي هڪدم رسائي
ڪئي جبريل کان ملڪن پچائي
تڏهن جبريل ملڪن کي ڄاڻايو
محمد مير کي ڏاتر آڻايو
بڌي نالو ڪري قدمن پيائي
دليون دربان اپ وارا سي ڄائي
ورائي اک نه سڄڻ ڪو واجهايو
ڪهن ڏاهون هڪو سڪ پيچ پايو
پهتا جڏهن سدرة المنتهي کي
عرض جبريل ڪيو خير الوري کي
مونکي اڳتي رهيو نانا ب ڄائي
پرين منهنجي پرن کي سگهه نڪائي
چڙهي رفرف اتي هليا مٿاهون
چڙهي جبريل کي هڪدم اتاهون
ڪئي ساراه پڻ واحد وڏائي
ڪيا پرت سان جيڪا سُهائي

ڏٺن ڏاتيون سي ڏاٽر ڏيهه واري
 مني محبوب مرسل کي موچاري
 منا موٽيا اهڙوئي مان پائي
 قرب وارو سڄڻ سوشان پائي
 قرب واري ڪيان مون ڳالهه ڪهڙي
 آهي لوڪون اها آولي سا جهڙي
 جنين پريون پرت جو پيچ پاتو
 تنهن اهو قرب جو راز جاتو
 پيا هر دم پرت م حسن جائي
 قرب ٻاجهون رهي نا تانگهه ڪائي.

**

هيٺائي جي ويس تي شفاعت جو ليس ۽ پسائڻ جي آيس جو عرض ڪرڻ

**

رسول الله ٿوريءَ جان ماندي
 بنا محبت ناهين هڪ وار واندي
 سدائين تنهن منا تنهنجي سڄڻ تانگهه
 پچي پر م اڏاري تي سدا ڪانگ
 وڇوڙي م آهي ماندي ويچاري
 اَلَيْلَ عشق جي تنهن جان ڳاري
 ويٺي راتيان ڏينهان سڪ ساڻ ساري
 هنجون هر دم ڳلين ڳوڙها ٿي هاري
 تڪي راهان ڪري داهان نهوڙي
 پرين جي پور م آهي وڪوڙي

رسول الله له تنهن سار سرور
 سڪايل جي منا مننار دلبر
 ڏکيو سا ڏيهه ۾ جالي وڇاري
 بره جي بار ۾ پالي وڇاري
 هڪو ڏک تنهن وڇوڙي جو ٿو ماري
 پيو سنت وٺي جڳ مان گذاري
 پڙهيا پيرا توڙي هن مان وارا
 سندا سنت ڇڏي وين ڌيان سارا
 اهڙو احوال ٿيڙو دين جوئي
 ٻاهر نڪرڻ منجهان حجري پيوئي
 منا منهن ٿا لاهيو چادر مين جي
 پڇايو دين جي سا آس من جي
 لڳن پوشاڪ پهريو ويس سارو
 ڪيو مهرئون منا جلوه نيارو
 مبارڪ ڪپڙو رکي سرتي نهائي
 ڏيکيو چولو لڳن تي جو سُهائي
 جُتي پيرين پرين پايو پيارا
 ڪيو سرها اڳ سڀ سڀ سارا
 ٻڌو هٿيار ٿيو هسوار پيارا
 ڪيو بدعت ڪفر جا لوڪ سارا
 وري واري وري هن دين واري
 وڃي بدعت ڪفر جي شور ساري
 وري ٿي سو جهرو اسلام وارو
 انڌيرو ڪفر جو مٽجي سو سارو

خدا لڳ جي ڪيو مقبول جي زاري
 ويچاري جي انهن فرياد واري
 ڪري قربان توتان جان ساري
 پڇا ۽ ٻار گهر پنهنجو ويچاري
 اڳ ٽنهنجي اچي پير گهمايو
 پرين پرتيون اچي ويڙهو وسايو
 ٻڌي ٻاجهون تهن ورثه ورايو
 ڪيو احسان مٿس ساجن سوايو
 تهن ريءَ ڪونه ٻيو واهر ويچاري
 مٺا مهرون ڏيو آڌر ويچاري
 سنيهو حسن ماندي جان وارو
 پڳو پرين اڳيان احوال سارو
 ڪندا ماندي اتي پڻ مهرباني
 پسائيندا پرين پنهنجي پيشاني.

**

هادي مرشد مڪمل جي ساراه سان ڀرت نامه جي مس ڪي
 مشڪ وانگي سرهو ڪرڻ

**

دنيا جڳ ۾ مني ڏانار ڏين
 اڀاريو سج حقيقت لئي اڀوجهن
 تيرهن سن ۾ سواڀري روشنائي
 چئي ڪنڊن ڪئي تنهن سو جهرائي

اوندا هيءَ جو لٿو جڳ تان انڌارو
ويو نڪري اصل من جو موجهارو

ڏسي طالب ٿيا حق جو سرها
حاسد حيران هيئن ۾ سخت ارها
پرت حق جي سندن صحبت منجهارون
سڪيا ڪيئي هيئن جي هوش جاريون
لٿي ڪسُ قلب مان تَنجِي ڪَچائي
وئي هوو واري تن جي پائي
ٿيا محمور من ۾ پرت پائي
سندن صحبت منجهارون دل ڌيان لائي
ڪيئي حافظ ٿيا قاري مٿارا
ٿيا درگاه ڌاتر جي پيارا
لکين ٿيا فيض وارا لوڪ جائِي
اهڙيءَ صحبت منجهان تاثير پائي
شريعت تي سدا ثابت قدم ها
طريقت ۾ جاري هر دم سودم ها
سندن مجلس سراسر نور ساري
وينو جيڪو وئي تنهنجي انڌاري
ورهُ وَرَنهُ سدائي وات وائي
پرت پرين بنان بي هئي نڪائي
هئي اسرار وحدت وات وائي
سدا ڪامل هئي سا تات جائِي
سڻي حيران پريشان هوش وارا

ٿيا طالب بيا عالم وڇارا

طلب وارن ڪارڻ هو ذوق ڏاڍو
سندن صحبت ٿڻن جي شوق ڪاڍو
عالم فاضل ٻنڌي سا ڀرت واري
ٿيندا حيران ڏيندا ها سُرَت ساري
ٿيا سي فيض وارا هڪ نظر سان
سندن تاثير جي اهڙي اثر سان
سندن نالو مبارڪ يار وارو
پرين سان گڏ هيو جو غار وارو
رهڪ جو هنڌ ڀرچوندي بره جي
پلي پنهن سا ويهڪ ورنه وره جي
ڌڻي جي ٻاجهه سان آباد جائي
هجي شل خوش سندن سنگت سدائي
انهن جي ٻاجهه هوندي تا قيامت
گڏيا پور قرب دل جو بي نهايت
گڏيندا پاڻ سان سي مهر ٻاجهون
قيامت ۾ حسن سي ٻاجهه ٻاجهون.

**

هر هڪ پکي ڀرت ۽ سونه جو وحدۃ جي آکيري مان اڌري ڪثرت واري
جڳ جي ٽامن تي پهچي ڀرت ۽ سونه جو جنسار ۽ هٻڪار مڇاڻ ۽ وره
وارين دلين کي واس سان واسط

**

هيو جنسار هوونَ جو نڪوئي
پتو گُجھ ۾ نه تنهنجي پُٺَڪَ هوئي
پنهنجي سو سونه ۾ سوهيون ٿي سُهڻو
چئن رنگن سندن پاتو نه گهڻو
نڪو جنسار ۾ سينگار رايو
نڪو پرتيون پرين ڪو پيچ پايو
نه هي ڪا ريت پڻ آئينه واري
ڏسي جنهن ۾ سدائي سونه ساري
نڪا سرمي ڪجل جي ريت ڪاري
نڪا اهڙي رَسَم دلدار ڌاري
نه هو سينگار زلفن جو پيارو
قُٽِيءَ سان ڪونه هو تنهنجو سڌارو
نڪو گل هار هو جنسار وارو
جڙاؤ دار ڪو سينگار وارو
نه پهريو ويس ڪو آيس وارو
رنگن کان پاڪ بي رنگي نيارو
پرين پرتيون هيو اولو اُٺاهون
حُسن هر رنگ ۾ پنهنجو رکيائون
ڪونهي سو ڪينڪي پردي سونه وارو
حُسن جنهنجو هجي اصلي هاڪارو
ڪٿون پي مُنهن ڪڍي ٻاهر نھاري
قُٽِي دليون بره جي باه باري
لکين مشتاق ٿين ماندا ويچارا
ڪرن قربان جسا جند جان سارا

نھاري ڏس نظر جو ڌيان ڌاري
حُسنَ جي ريت ڏي هر جا چٽاري

رکين پردا لکين جي سونه واري
ويھارين ڪوٽ ۾ تان پي نھاري
هڻي رمضان ڦٽي دليون ويچاريون
ڏکاري مُنهن وڃي محبوب ماريون
چيري نڪرن وري گل سي ٿارا
منجهارون ٻنھن سمن لالا سي سارا
ڏسڻ سان ڏس وڃي ٿو هوش سارو
حُسنَ جنهنجي سندن اهو ڀسارو
جڏهن توکي پوي ڪو خيال من ۾
لکين تنهن کي چوڻ ٻئي جي سوڪڻ ۾
حُسنَ جي چال جڏا هڙي سدائي
چنڊي پردا هڻي ٿو ٻاڻ ڄائي
سُهڻي جي سونهن پڻ اهڙا ڀسارا
رنگيس رنگ ۾ رنگيلا رنگ سارا
ڪاٿي پڌري پرين جي سونه ساري
ڪاٿي جلوي سنڌي آهي نظاري
ڪاٿي نازڪ نگهه نيشن نظر سان
ڪاٿي جادوگري جلوو هُئڻ سان
ڪاٿي ڪاڪل ڪارا سارا شيهه
ڏنگڻ خاطر ڪيون گهمندا وتن ڪر
انهيءَ جو سونه جو پرتو پيو گل

پرت جي پيچ ورتو آه بلبل

سورج کي سونه تهنجي سوجهرائي
نيلوفر نينهن جي ورتي چريائي
ليلان کي سونهن تهنجي وه وڌايو
پرت مجنون سندو چيتو وڃايو
منا چپ مهر مان شيرين ڪيڙا
صبر آرام سڀ فرهاد ويڙا
حسن يوسف سندو پرتو پرين جو
زليخا جو گيسو آرام من جو
چٽائي جي ڏسين تون ڌيان لائي
پاڻئون عاشق اهو دلبر سُهائي
ڏسان جاڏي ڪٿي اڪيون ٺهاري
آهي پڌرو پرين هر جا نظاري
بره تهنجي دلين ۾ شور لايو
حسن هر جا پرين جي زور لايو
لکين مشتاق من ۾ پرت وارا
ڏسن هر جا حسن هٻڪار سارا
حسن تنهن حسن جو دل ۾ درد رک
بنا تنهن درد پائڻج پائڻ چڻ ڪڻ
داستان وره جي پلائي ۽ ان کان پلڻ جو بيان
جنهن دل ۾ نه آهي ذڪر ڪوئي
ڍورن جان ڄاڻ تهنجو حال سوئي
جنهن من ۾ محبت پيچ ٺاهي

تهن جو مانُ اصلي ڪونه آهي
 درد کان دل نه وائي شال هووي
 راتيان ڏينهان درد ۾ شال روئي
 ساري جڳ ۾ بره جو بار سوکو
 کڻي جيڪو تنهن کي ناهن اوکو
 جهين ڄاتو تهن پاتو تهن مانُ
 وڌايو بره تنهنجو مان ۽ شان
 اهڙو تنهن مانُ ڪيڙو بره جڳ ۾
 آهن پڌرا وره وارن جي اڳ ۾
 وره مجنون مٿي واري وڇائي
 ڪيُس مشهور سو جڳ ۾ سدائي
 انجان توڙي سندس نالو نرالو
 بره جو جڏ تهن پيو پيالو
 زليخا کي ڪيو حيران پريشان
 ڏيکاريس مُنهن سندنو محبوب ڪنعان
 مصر ۾ آڻ تهن هو ڪو گهمايو
 وره وارو مٿس اهڙو وڃايو
 پنهنون سسئيءَ ايهو جڏ پيچ پاتو
 چڙهي پنيور تنهن ڏونگر رلايو
 رانجهن کي رمز لڳي هير واري
 ترڪ ڏيئي تخت آيو هزارِي
 سدا سُهي سُرڪ پيتي پياري
 ميهراڻ گهور ڪيڙس جان ساري

بره وارن سدا مشهور نالا
 برن بحرن منجهي هرجا نرالا
 ڪرن سياڻا جڏهن ڪا آور ويهي
 بره جي بات جي ڪا چور ويهي
 تڏهن پروانه بلبل جو بيان ڪن
 سڪاڻا سوز سان سرها سينا ڪن
 پين نالو وٺن سي ڪين جائي
 جنهن دل ۾ بره ڪا لئو نه لائي
 لکين دانا سياڻا مان وارا
 بره کان منهن موڙي ويڙا ويچارا
 تهن نالو نشانو ڪونه آهي
 دنيا جڳ ۾ سوا صلي ڪونه جائي
 جڏهن اهڙو بره جو شان آهي
 لائڻ لئو ڪي ڪهينجو ڌيان آهي
 نه موڙج منهن تهن کان يار جائي
 نيندو تنهنجي اندر جي سڀ پيائي
 بره آهي ڀلو توڙي مجازي
 پيائيءَ ڇڏي ٻوڙي مجازي
 حقيقت ڏي سڌو رسو ڏيڪاري
 هوڻ هستي سڀو ساري وساري
 حسن سرتي بره جو بار ڪڍ تون
 وره وارن سندي مجلس ۾ وڻ تون
 اڀائين ڏني جنهن تانگهه جائي

اهي دليون وٺن سي وره وائي
 مثالي ڳالهه تنهن کي کولي بيان ڪرڻ
 قصو هڪ تون هيٺين جو ڏيان لائي
 سڻج سرتون سدا ڇٽ سان ڇٽائي
 ويو هڪ مُڙس وٽ مُرشد سُنهاري
 حقيقت جو تهين رستو ڏيکاري
 حقيقت حال جي تنهن پڻ ڪيائين
 وري ورهه تنهن اين چيائين
 مجازي نينهن ۾ ناهين نهوڙيو
 ڀرت جي پور ۾ ناهين پتوڙيو
 انهن پنڌ ۾ پهريون ڏي منهن مجازي
 ڇڏي تنهنجي وڃائي غير غازي
 تهين کان پوءِ توکي پڻ حقيقت
 ٿيندي سائي سڌي رستي هدايت
 مجازي مان سمجهه معنيٰ پروڙي
 لهج تنهن مان حقيقت وره ووتري
 هاڻي سٺ تون ادا معنيٰ مجازي
 چون چاڪي آڻا سي يار غازي
 جهين جي ڀرت سالڪ کي پڄائي
 طرف مطلوب جي تنهن کي رسائي
 تهين نالو آهي سو پڻ مجازي
 ڏئي سڪ ساهه کي ٿو ٽٽ تازي
 هُون سارو ڀرت تنهنجي وساري
 وڌو وارا سارائي خيال ڳاري

اصل آھن مجازي مير مُرسل
 جَن حق سان ڪيا پي لوڪ واصل
 نَن جي ڀرت سان من جو اندارو
 ويو ٿي ڪفر محبت غير وارو
 تھين کان پوءِ ڀڄ نائِب انھن جا
 پھري آيا اوھي ڊوڪا نَن جا
 ڀرت تن جي اٿو معنيٰ اخداي
 هُونُ هستي وڃائي غير جائي
 مجازي برہُ مرشد مير وارو
 ڪوري قلبون ڪڍي سو غير سارو
 جھين اِها صورت ساڳي سُڃاتي
 نَن ترون ڀرت پر سان لائي
 راني رمز جي معنيٰ پروڙج
 وھم خطرا ڇڏي تون ڌيان لائج
 انھيءَ صورت منجھان ديدار سارو
 ٿيندو تنھن کي جھين هُونُ وساريو
 حَسَنَ ھر دم ھين جي جاڙ لائي
 رڪج تَن جي ڀرت جي پيچ پائي
 ڀرت تن جي نيندي توکي اٿاھين
 پرين ريءَ پيو اصل ناھين جٿاھين
 داستان سبب جوڙن ڀرت نامہ جي ۽ سخن محبت موھہ واري جو بيان
 سُخن دَفتَرِ برہُ جو مُندُ آھي
 انگوريون عشق جون دل ۾ ڄمائي
 ساري جڳ ۾ سڄڻ جي جوڙ آھي

اصل ڪُن ڪان وره جي ووڙ آهي
 سخن ڪُن ڪان قلم تقدير وارو
 ٻڻي في الحال چڻيو جڳ نظارو
 چڻي جڳ جي مچائي سونهن ساري
 اچي تنهن واس ڪان هُٻڪار واري
 اهو هُٻڪارُ ٿو واسي سڀني کي
 اندر ارواح ساري جانِ تن کي
 تنهنجي واس ڪان دلڙيون ديوانيون
 سڻگهي سُرهاڻ ڪن قربان جانيون
 گوٺر غم ڪان چڙائي جان نياري
 ڀرت جو پورُ آڻي برهه باري
 ڏڻي جڏ مانُ تنهن ايڏو وڏايو
 سندس هُٻڪار ڪان هي جڳ اُڀايو
 سياڻن تڏهين سان ڏيانُ لايو
 سخن جي ياد ڪان تنهن مانُ پايو
 قصو يوسف زليخا نينهن وارو
 بڻايو اڳ هيو جامي سوسارو
 ڏنو تنهن ۾ سخن جو ڏيان سياڻي
 ڪيم تنهن کي سنڌيءَ ۾ يار هاڻي

قصي تنهن کي ڏڻيءَ واحد وڏايو
 چنگون ڏاڍو تنهن نالو رکايو
 درد پنهنجي سندو مون داستانو
 ڪري يوسف زليخا جو بهانو

ٻٽايرِ بره جي بازي سخن ۾
 سٿايرِ نينهَ ڳل تازي سخن ۾
 هيُو توڙي قصو ڪُهنو پراڻون
 هاڻي نينهون سلو سُورن سماڻون
 جامي پنهنجو ويو وارو وڃائي
 بره جو بار ويو سر تي سَهائي
 وره وارو وري گل هار پائي
 زليخا واري دل دلدار لائي
 ولايت مصر ۾ مون ديس لايو
 قلم تقدير ورهون ليک ٺاهيو
 يوسف ڪنعان ڪندو شل مهرباني
 پسايندو پرين پنهنجي پيشاني
 وڇوڙي درد وارا ڏک سپوڻي
 ويندا مٽجي وصل سان شال سيئي
 حسنَ هر دم زليخا وانگي تن ڪاڻ
 پڇج راھان سدائي سِڪَ هيئن سان
 اچي ملندو پرين ڪنعان وارو
 محبت مصر ۾ سومان وارو
 داستان يوسف عليه السلام جي سونه
 ڳجهه جي گهراڻي ۾ هٻڪار مچائڻ ۽ آدم جي دماغ کي واسن
 خبر تاريخ وارن هي ٻُڌائي
 ڪئي تن بيان سا بات جائِي
 جڏهن آدم ٻٽايو پاڻ باري
 سندس اولاد سا تنهن کي ڏيکاري

جڏهن تاريخ جڳ واري بڻائي
 خبر آدم سنڌي هي سڻائي
 نين جون صفان هڪ هنڌ ٻيڻل
 ولين جون صفان ٻي هنڌ ويڻل
 ٿولو شاهن دنيا وارن سڄوئي
 هياسي مان ۾ پنهنجي سپوئي
 خلق ساري هي موجود تنهن هنڌ
 ويٺا ٻيٺا سڀئي نوڙيل هوا ڪنڌ
 جڏهن آدم ڏني اولاد ساري
 سڀن جي سونهن سا جنسار واري
 تڏه يوسف آيس سهڻون ڏسڻ ۾
 منجهارون مڙن سو وڻيس ڀسڻ ۾
 سڀن سهڻن منجهان اعليٰ اُچيرو
 حُسن تنهنجي ڪيو تنهن هوش ڪيرو
 ڪيو آدم عجب تنهنجي حسن کان
 سڀن جي سونهن واري جان تن کان

سڀن سهڻن سنڌي جا سونهن ساري
 هي تنهنجي اڳيان اصلي پيڪاري
 توري سهڻان سوين هن سونهن وارا
 حُسن تنهنجي اڳيون هلاڪا ويچارا
 عجب غيرت هي تنهن سونهن ساري
 عقل جي واڳ وئي اُت هوش واري
 ڏنو آدم جڏهن اهڙو موچارو

وٽيس جند جان ۾ سڀنيون پيارو
 تڏهن آگي اڳيان پرتيون پڇيائي
 کيس دلجاءِ دل پنهنجي ڄڻائي
 ڏٺي ڪنهنجي منجهان اولاد آهي
 جنهنجي ساهه کي صورت سُهائي
 تڏهن آگي تهن کي پڻ وراڻي
 ڏني ورندي وري اهڙي ٺهاڻي
 منجهون اولاد سو يعقوب سهڻو
 ٿيندو پيدا منومننار مُهڻون
 مصر جي ملڪ ۾ تنهن بادشاهي
 ٿيندا تنهنجا لکين نوڪر سپاهي
 تڏهن آدم دعائون لک گهراي
 ڪارڻ يوسف منجهان درگاه ساءِ
 پاڪر پائي تهن سيني ڪيائ
 پُٺن وانگر تهن منيون ڏنائ

جهين سائي ڏني سهڻپ سوائي
 حُسنُ هرڪنهن دِلين ۾ سا سڀائي

**

(14)

يوسف عليه السلام جي سونهن ڳجهه واري گهراڻي مان نڪري پڌرائي جي جڳ ۾
 هپڪار لائڻ ۽ انهيءَ سرهان کان حضرت يعقوب جي دل کي موهن
 ۽ زليخا کي ان سرهان کان واس پهچڻ

دنيا جڳ ۾ وارو هر ڪو وڃائي
 ويندو آهي تڪو پنهنجو پڄائي
 حقيقت هڪ ناهين دستور چالو
 ڪڏهن ڪهڙو ڪڏهن ڪهڙو نرالو
 رهي هڪ دور تي جي جڳ نرالي
 رهي نالن گهڻن تاثير خالي
 سارو سنسار جڳ وارو سپوڻي
 سندس نالن سندو جنسار سوڻي
 سندو سج سوجهرو جيڪر ٿي گهٽ
 وڃي تارن سندي رونق سو جهٽ پٽ
 وڻن کي جي نه ساڙي ٿڌ سيارِي
 ڦٽن سي ڪين پڻ موسم اُٺاري
 منجهارون جڳ جڏ آدم لڏي ويو
 پيڙهي تي شيث کي وينو ڇڏي ويو
 جڏهن ويو شيث پي واري وڃائي
 گادي ادريس سو پنهنجي وهائي
 جڏهن ادريس جو ٿيو درس خالي
 آئي سانوح کي گادي نرالي
 فنا طوفان ۾ ٿيو نوح فاني
 خليل الله کولي مرڪ مانِي
 جڏهن لڏيو خليل الله محبوب
 انهيءَ گاديءَ تي وينو سويعقوب
 جڏهن يعقوب ڪيو ڪنعان ۾ هندُ
 گهڻي ڄائي تهن اولاد دلبنڊ

وَذُڪَ وَتِرَ تَنهنجو مال پڻ ٿيو
 سرس سرهو تهن جو حال چڻ ٿيو
 اُني پڙهي يوسفُ يعقوبُ ڄاڻو
 ڀرت سان پيءُ هو تَنهنڪي نڀاو
 يارهن ٻيا بي هئا يعقوب کي پٽ
 بهادر ملڪ جا تن جي اڳون ڪُٽ
 ننڍائيءَ ۾ مٺي تنهن ماءُ پياري
 پٽيءَ پاليو رکي آرو ويچاري
 اهڙو آرو رکيس دل جو چٽائي
 ڏيڻ اوکو ٿيو بي کي ورائي
 گهمڻ جيڏو جڏهن يوسفُ ٿيوئي
 ڀرت جو پيچ پيءُ آڻي پيوئي
 چيائ پيٽ کي ورنه چٽائي
 هاڻي ڏي پيٽ سو مونڪي ورائي
 وچوڙي جي سَهڻ جي سگهه نه آهي
 ڏڻي منهنجو ڏکاڻو شال لاهي

موڪل ڏي مهر مون هاڻي ادي تون
 ورائي گهر نيان تنهن کي وٺي مون
 جڏهن بي بيءَ ٻڌي هيءَ ڳالهه ڄاڻي
 ڏيڻ ڏاڍو پيو تنهنڪي اوکاڻي
 تڏهن دل مون حيلو ههڙو نهايو
 ڪري ويچار من ۾ ٿيڻ رايو
 وٺي يوسف وري ڀاءُ کان ورائي

ڏٺي تنهن کي وري سوئي ورائي
 هئي هڪ چيلهڪي هٿ ۾ تنهن کي
 لهن ڏکڻا ٻنڌي هٿ جو جهن کي
 هئي سا چيلهڪي اهڙي پلي کا
 آئي ترڪي منجهان اسحاق جي سا
 پلي هئي پڻ پلارن جي هٿارون
 هٿون هٿ سا هلي آئي سنپارون
 ٻنڌي بي بي يوسف جي چيله سائي
 اصل پيڙي نه گل کائي
 موٽائي سو مڪويوسف ورائي
 اڳيون يعقوب جي يوسف نهرائي
 جڏهن پهتو يوسف يعقوب جي ڏانهن
 تڏهن بي بي کي فرياد ئي دانهن
 ته منهنجي چيلهڪي ويو ڪو چرائي
 هئي ورثي واري ويو ڪو لکائي

گهراڻي جي مڙن ماڻهن سا ڦولي
 يوسف واري جند جان ڳولي
 يوسف جي جان تان لاهي وٽاءِ
 جيڪا چوري ٻڌاءِ چيله تاءِ
 انهيءَ واري هئي هيءَ ريت جاري
 شريعت جي مٿي ماڻهن نياڙي
 جيڪو ڪنهن جي ڪري ڪو چور چوري
 ٿئي ٻانهون تنهن اشرف ڪوري

ايهو حيلو ڪري بي بي بهانو
 موٽائي سا آئي يوسف يگانو
 جڏهن بي بي لڏي دنيا منجهارون
 وٺي يوسف آيو يعقوب جاريون
 آئي گهر پانهجي ويڙهو وسايس
 اکين آڏو اڳڻ پنهنجو سهايس
 ٿيو يعقوب سرهو جان تن ۾
 ڏسي سا سونهن پيڙس پور من ۾
 ڏسي يعقوب ٿيو سرهو سدائي
 ڏسي سا سونهن ويڙس پڻ جدائي
 ڪري سهڻو آيو اولو اهوئي
 پاڻي هن ويس جو پولو اهوئي
 تڏهن نالو سندس يوسف رکيوني
 رنگي پيرنگ آيو رنگ نموني

ڪسي يعقوب جي دلڙي سا موهي
 حُسن يوسف سندو ويڙو وس جو هي
 ٿيو سرهو لڏي تنهنجي جدائي
 وچوڙي جي رهيس نا تانگه ڪائي
 انهيءَ سببان يوسف يعقوب پيارو
 ڏنس پيرنگ کي رنگ ۾ نيارو
 جڏهن رنگ کي ٿيو پيرنگ عاشق
 ڪري قربان ٿيڙو نينهن صادق
 انهن عينڪ منجهان ڀرتو ڀرين جو

پسو يعقوب سو محبوب من جو
 حَسَنَ توپي فدا ڪري جان ساري
 ڏسي سهڻي سندي ساري نظاري
 ڇڏي صورت سندي تون ڀرت ساري
 پروڙج ڀرت سان معنيٰ موچاري
 اڀا صورت ساري فاني پروڙج
 معنيٰ اڃي مُلڪَ جو تون ڏيان دوڙج

**

(15)

زليخا جي سڄ وانگر سونه جو سوجهرو اولهه واري زمين ۾ اڀرڻ ۽ دلين کي تنهن سونه جي
 تاب کان ٽرپڻ

ڪئي راويءَ سڄي اهڙي ڪهاڻي، سخن جي ريت واري سُرَت ڄاڻي
 هيو طيموس نالي نانوَ وارو، وڃايو جهن هيو شاهي نقارو (آخر صفحو 25)
 هئي تنهنجي سا اولهه پادشاهي، لکين نوڪر هيا تنهنجا سپاهي
 مڙئي اسباب تنهن سارو سَمُورو، سندو شاهي عادل انصاف پُورو
 زليخا ڌيءَ نالي نانوَ واري، هئي تنهن کي سِرُسُ سپنيون پياري
 هئي سا سَوَهڙِي صُورَتَ سَوائي، سُورج چنڊ کان تنهن جي سُونهن ڄاڻي
 جڏهن گهٽڊ کي اُٿاري مُنهن اُٿاهون، وڃي پرتو پوي جنهن جي مٿاهون
 ٽين عاشقَ ڏسي حيران سارا، ڪَرَن قُربانُ سڀ جانين وڃارا
 نه سامائي سارھ ۾ سُونهن نَنهن جي، عقل ۽ هوش کان ٻاهر آءُ جنهن جي
 عقل جو آتِ نه هلندو فڪرُ ڪو ڄاڻ، ڀرت جي پُورَ ۾ ڀاتو جنهن پانُ
 سندسُ قد سوهُڻو هو سِرُو وانگي،

